

De nieuwsbijlage van De Morgen

ZATERDAG 16 JANUARI 2010 DE MORGEN

Reporter

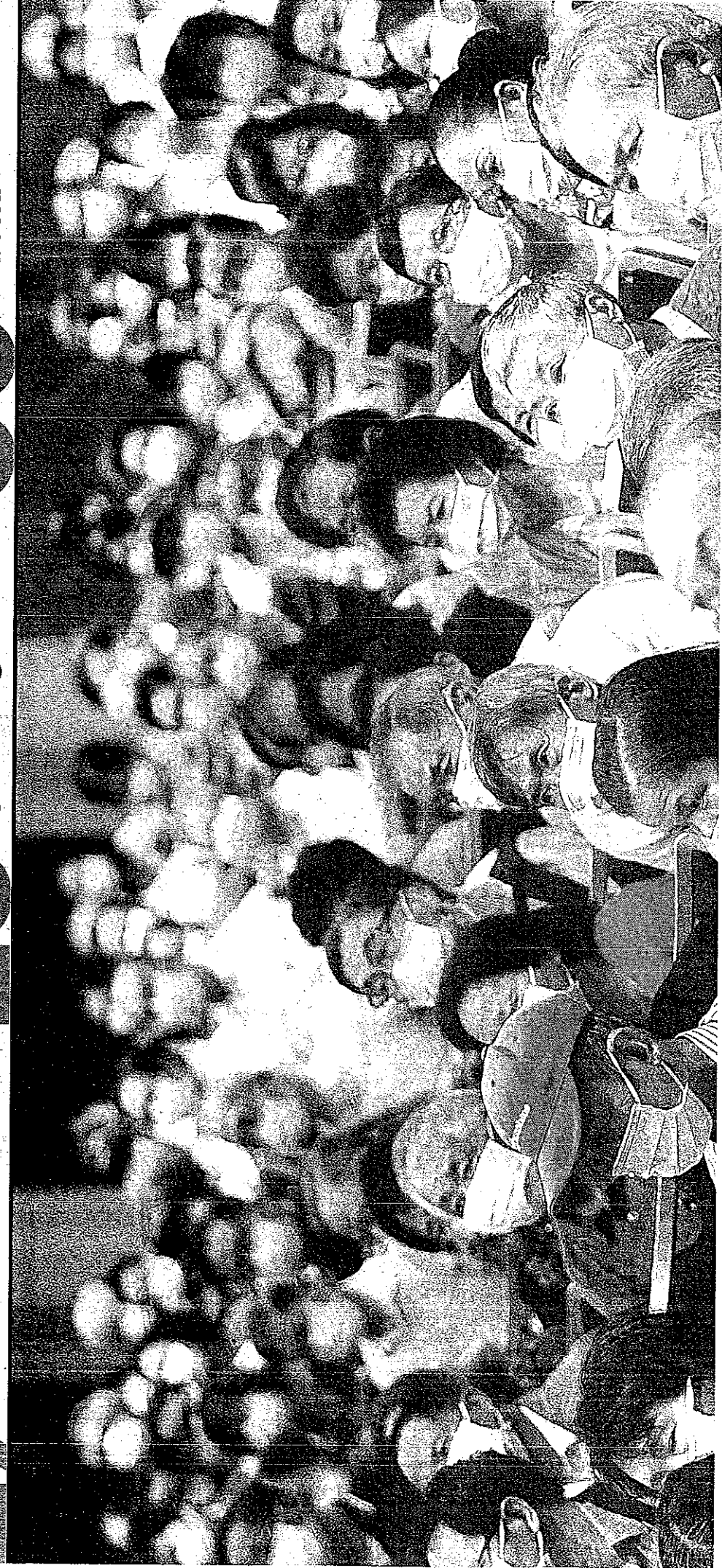
27 De campusmoorden:
werd twee keer de
verkeerde veroordeeld?

28

Het is niet al zout wat
blinkt: een catastrofe
op onze wegen

30

Dood en vernieling
in Haïti: een natuurram
in beeld

ALLEMAAL GEFOPT!

Er was helemaal geen pandemie

Ongerust over de varkensgriep? Een adres voor alle info: influenza.be. De vaak geconsulteerde officiële Belgische griepsite bevat een intrigerend zinnetje. Bij de uitleg over de beslissing van de Wereldgezondheidsorganisatie (WGO) om in juni 2009 het varkensgriepalarm te verhogen van fase 5 naar 6 of het pandemie-niveau, staat: "Die beslissing is genomen op basis van de geografische evolutie van de ziekte. Niet op basis van de evolutie van de ernst ervan."

"Veel mensen hebben die nuance in de informatie van de WGO opgemerkt, maar blijkbaar zagen weinigen er toen het probleem van in", steekt Wolfgang Wodarg van wal. Wodarg was tot oktober vorig jaar Duits parlementslid voor de socialistische SPD en is nog tot eind deze maand voorzitter van het subcomité Gezondheid van de Parlementaire Vergadering van de Raad van Europa. Als arts en epidemioloog zag hij het probleem wel.

EEN HEEL GEWOON GRIEPJE

Wodarg' bestrijdt niet dat er varkensgriep bij de mens was, wel dat het een uitzonderlijke griep was die uitzonderlijke maatregelen vergde. "Het was gewoon een griep zoals we er elk jaar een hebben, en ze was zelfs milder dan vele eerdere griepvirussen. Er was dan ook geen reden waarom we niet iedereen zoals elk jaar zouden beschermen met een normaal griepvaccin aangepast aan dit nieuwe type."

Alleen, zo ging het niet. "Ook al was vrij snel duidelijk dat dit virus niets bijzonders was, toch bleef je horen dat de situatie nog ernstig kon worden. Net zoals nu

Van de 12,6 miljoen griepsputen die ons land bij de farma-industrie bestelde, zijn er meer dan 9 miljoen die hooguit nog goed zijn om te vogelpikken. Maar we zijn nog beter af dan landen als Frankrijk en Duitsland, waar miljarden euro's werden verspild aan de bescherming tegen een ziekte die bij nader inzien vooral dé marketingstunt van 2009 was. De Raad van Europa wil antwoorden: 'Waarom werd dit uitgeroepen tot een pandemie terwijl het niet meer was dan een banale griep?'

DOOR NATHALIE CARPENTIER

gepatenteerde medicijnen en griepvaccins te prominente, hebben farmabedrijven wetenschappers en overheidsinstellingen verantwoordelijk voor de volksgezondheid beïnvloed om regeringen wereldwijd te alarmeren." Hij vroeg via de Parlementaire Vergadering van de Raad van Europa een onderzoek, tegelijk komt er een spoeddebat.

SNEL DE DEFINITIE VERANDERD

Vanwaar zijn argwaan? Toen in april 2009 honderd vrij normale griepgevallen gemeld werden in Mexico-Stad, werden

niets abnormaals. Ook bleken heel wat zestiplussters beschermd tegen het virus omdat ze ooit geconfronteerd werden met analoge virussen.

Waarom dan dat hoge alarmniveau? Omdat Wereldgezondheidsorganisatie in haar definitie van een pandemie verruimde. Daardoor is de alarmdrempel verlaagd", zegt Wodarg.

Een merkwuurde wijziging, vond ook epidemioloog Tom Jefferson van de internationale medische organisatie. In Cochran Collaboration in het Duits weekblad *Der Spiegel*. "Om te kunnen spreken van een pandemie was vroeger niet alleen een nieuw virus nodig dat zich snel verspreidde en waartegen je niet immunus was. Een andere voorwaarde was dat vele mensen ernstig ziek werden eraan overleden. Nu zijn die laatste twee kenmerken geschrapt, waardoor de varkensgriep gecatalogeerd werd als een pandemie. Ik zie met die definitie geen verschil tussen dit en een banale griep-pandemie." En Jefferson voegde er deze zome aan toe: "Soms lijkt het net of een hel-industrie zit te wachten op een pandemie."

BELGIE BLEEF VRIJ NUCHTER

"Dat de ernst van de ziekte geen deel uitmaakt van de definitie, hoeft geen probleem te zijn zolang je elkaar maar verbleest", nuanceert Belgisch griepcommissaris Marc Van Ranst. "Wij wisten dat de situatie door de overschakeling naar alarmfase 6 niet ernstiger werd. Voor ons wat dat een non-event. Fase zes betekende enkel dat het virus zich nu over de hele wereld begon te verspreiden, meer

begin van een dreigende pandemie", zegt Wodarg. "In tegenstelling tot het lage aantal gemelde gevallen was het alarmniveau meteen erg hoog. Het verhaal werd gretig opgepikt door de media en formeel getitmeerd door de WGO."

In juni werd de varkensgriep-pandemie uitgeroepen. Belangrijkste argument voor het alarm was dat het griepvirus nieuw was en zich snel verspreidde, vervolgt hij. "Maar elk jaar duikt er een nieuw griepvirus op waartegen de bevolking niet beschermd is. Het virus verandert voortdurend omdat het na een tijd geen succes meer heeft bij de grotendeels

"We hadden net als andere landen een noodplan voor dat alarmniveau, maar dat was opgesteld voor een veel ernstigere griep. We hebben dat plan dan ook aangepast aan de (kleinere, NC) noden van toen."

Van Ranst werd herhaaldelijk geprezen voor zijn nuchtere aanpak van de varkensgriep. Hij bleef die ook telkens vergelijken met een banale seizoensgriep. Dat was niet overal zo. Van Ranst: "Het probleem is dat heel wat landen er wel voor kozen hun draconische plannen van A tot Z uit te voeren."

WIE HAD HIER BAAT BIJ?

Om dat allemaal te begrijpen, moeten we terug naar de periode 2005 - 2006. "De varkensgriep was al het tweede valse alarm van de WGO", zegt Wodarg. "De eerste keer was met de vogelgriep. Dat virus was virulenter, maar minder besmettelijk. Toen luidde telkens dat er een pandemie bij de mens kon komen. Maar vogelgriep is nooit echt voorgekomen bij de mens. Bij het honderdtal gemelde gevallen ging het telkens om mensen die extreem dicht samenleefden met gevogelte toen ze ziek werden. Dat zijn normale gevallen van zoönose, infectieziekten die worden overgedragen van dier op mens."

"Tijdens de vogelgriep is een steer van paniek ontstaan", vervolgt Wodarg. "In die tijd hebben vele landen noodplannen voor een toekomstige pandemie opgesteld. Snel kunnen beschikken over vaccins was daar een belangrijk onderdeel van. Alleen kunnen we niet anders dan vaststellen dat internationale waakhonden ons twee keer slecht advies hebben gegeven. De vraag is: hoe komt dat?"

Wodarg ziet maar één verklaring. "Als je ziet dat in Europa miljarden euro's zijn uitgegeven aan enorme voorraden varkensgriepvaccins die niet nodig zijn, dan moet je de vraag stellen wie hier baat bij had. En dat zijn vooral de producenten van antigriepmedicijnen. Maar de definitie van een pandemie mag niet beïnvloed worden door medicijnverkopers."

Wolfgang Wodarg (Raad van Europa) heeft de regering 90 miljoen injecties besteld. Ze hebben er slechts 6 miljoen toegeleverd. In vele landen is de situatie vergelijkbaar. Of dit geplande marketing was, weet ik nu nog niet. Ik weet alleen dat heel wat informatie daarop lijkt te wijzen.

leek mij niet erg wetenschappelijk. Enkel wat moleculaire en farmaceutische data, maar amper epidemiologische gegevens."

Groot was Wodargs verbazing toen hij enige tijd later een e-mail kreeg van Klaus Stohr. De voormalige directeur van het influenzateam van de WGO liet al zijn contacten weten dat hij "nieuwe uitdagingen had gevonden en overstapte naar Novartis". De man die mee de plannen voor toekomstige pandemieën had uit-

Hoe was dat volgens u dan mogelijk?

Arznei-Telegramm, een onafhankelijk infoblad voor Duitse artsen en apothekers. Eind 2009 maakte het geheime contracten openbaar tussen de Duitse overheid en vaccinproducent GlaxoSmithKline (GSK) voor de productie van Pandemrix. Hoewel Pandemrix vandaag een van de meest bestelde vaccins tegen varkensgriep in Europa is, werd het contract al ondertekend in 2007.

"Het is een contract voor de toekomst", verduidelijkt Wolfgang Becker-Brüser, hoofdredacteur van *Arznei-Telegramm*, vanuit Berlijn. "In 2007 had iedereen vogelgriep in het achterhoofd, maar niemand kon toen weten welk virus zich later zou ontwikkelen. Duitsland heeft toen zelfs beslist dat er twee dosissen per persoon nodig waren. Hoe kun je dat al zo concreet maken nog voor het virus er is?"

Resultaat: Duitsland bestelde veel te veel vaccins en deed net als vele andere Europese landen de voorbije weken alle moeite om die alsnog te annuleren. Niet vanzelfsprekend, want het contract telt nogal wat kleine lettertjes: "Een vroegtijdige annulering van de bestelling: voor het einde van het acute pandemiegevaar is nog mogelijk." En het pandemiealarm is nog niet voorbij.

Heel wat Europese landen slopen ten tijde van de vogelgriep zulke 'advanced purchasing agreements', zegt Wodarg. "Ik begrijp dat je bij een echte gezondheids-crisis meteen klaar moet staan en snel vaccins nodig hebt. Dat moet je organiseren. Maar in plaats van zich te organiseren, hebben vele regeringen onderhandeld met de industrie, in het voordeel van die laatste."

Wodarg: "De industrie heeft enkel gepatenteerde oplossingen aangeboden, zeg maar dure medicijnen, hoewel er geen reden was voor zulke nieuwe medicijnen." "GSK verbond zich ertoe vaccins te produceren als er een pandemie uitbrak, de Duitse overheid verbond zich ertoe af te nemen en te betalen. Zelfs als de vaccins niet nodig zijn, zo blijkt nu", aldus Becker-Brüser over het Duitse contract.

Dat is nu een besparing."

België bestelde 12,6 miljoen vaccins. Da waren er meer dan 9 miljoen te veel. Ool dat contract bevatte een niet-annulering clausule. "Wij hebben dat op een correcte manier aangepakt, zowel in België als er buiten", reageert Julien Brabants van GSK België. "De overheid is naar ons toe gekomen. En toen hebben we natuurlijk onze argumenten naar voor geschoven. In België is trouwens hard onderhandeld door de overheid." Gisteren bereikte minister van Volksgezondheid Laurette Onkelinx een akkoord met GSK: de geneesmiddelenproducent zal een derde van de bestelde dosissen, een kleine 4 miljoen vaccins, niet leveren, goed voor een bedrag van 33 miljoen euro. Elk contract wordt ondertekend door beide partijen, merkt Brabants nog fijntjes op. "We hebben onderhandeld over een annulatie van de bestelling, hoewel wij dat volgens het contract niet moesten."

Ook deze week besliste GSK slechts 70 procent van de 50 miljoen door Duitsland bestelde vaccins te leveren, Duitsland had om de helft gevraagd.

'GEEN ONGEPASTE BEÏNVLOEDING'

Ondertussen heeft ook de Wereldgezondheidsorganisatie gereageerd op de kritiek. Ze benadrukt dat het wel degelijk om "een echte pandemie" ging, en dat ze de situatie niet erger voorgesteld heeft dan ze was. De WGO heeft de ziekte naar eigen zeggen omschreven als 'mild'. De industrie werd gehoord, maar er was volgens de organisatie geen sprake van ongepaste beïnvloeding.

De WGO gaat de aanpak van de pandemie wel evalueren. "Maar dat is een vrij normale procedure", zeg speciaal adviseur griependemie Keiji Fukuda. Voorts stelt hij dat "de definitie van een pandemie niet is gewijzigd. Misschien is er verandering ontstaan met de beschrijving van een pandemie."

Wodarg wil het verder uitspitten. "Je kunt vele voorzorgen nemen bij een uitbraak, en er waren alternatieven, zoals een aanpassing van de gewone seizoensvaccins. Er hoefden geen speciale nieuwe

atdeling van een van de grote vaccinproducenten

heer wat informatie daarop lijkt te wijzen. Waarom werd het klassieke seizoensgriepvaccin niet zoals elk jaar aangepast aan de nieuwe variant? En wie beslist wanneer er sprake is van een pandemie en waarom? Dat wil ik weten."

"Normaal gezien loopt een bedrijf een zeker economisch risico als het nieuwe medicijnen maakt", besluit Wodarg. "Om dat te beperken, probeert het in te schatten hoeveel het moet aanmaken en past het zijn productie eventueel aan. Nu niet. Heel wat contracten werden jaren vooraf gemaakt. Voorwaarde om de zaak te doen hollen, was de afkondiging van een pandemiealarm door de WGO. En dat is precies wat er gebeurd is."

Ook ons land exploreerde de vaccinmarkt al ten tijde van de vogelgriep. "Maar zo'n *advanced purchasing agreement* leek ons toen een kat in een zak", zegt griepcommissaris Marc Van Ranst. "Dat heeft ons niet de beste vriendjes van de firma's gemaakt, maar het heeft ons zeker geen kwaad gedaan." Ons land sloot pas deze zomer een contract. "Ook al werd erop aangedrongen om net als de andere landen twee dosissen te bestellen, wij hebben gekozen voor maar één dosis per persoon (en twee voor *risicogroepen*, NC).

ben hen trouwens gevraagd meer te investeren in vaccins. De WGO heeft enkel gerefereerd aan de potentieel dramatische impact die de vogelgriep zou kunnen hebben. Landen met lokale vaccinproducenten hebben we gezegd dat het misschien een goed idee zou zijn om contact met hen op te nemen."

GROOT CONTRACT, KLEINE LETTERTJES

Wat het resultaat kon zijn, ontdekte

tekenen. Ik kan trouwens nog steeds de toekomst niet voorspellen. Toen ik vertrok in 2006, was de bezorgdheid over de vogelgriep al sterk afgenomen. Verschillende mensen dachten zelfs dat we de komende vijftig jaar geen pandemie moesten verwachten. In zakelijk opzicht was het zelfs een slecht moment om over te stappen naar de industrie."

Wat zijn pleidooi voor de vroegrijdige aankoop van vaccins betreft, zegt Stohr dat hij verkeerd werd geciteerd door *New Scientist*. "De WGO gaf enkel richtlijnen en aanbevelingen voor landen. Vaccins spelen een sleutelrol, maar de aanpak

Uitgezakt team van de WGO tijdens de griep. Stohr pleitte er begin 2005 in wetenschappelijke tijdschrift *New Scientist* al voor dat regeringen toen al voorraad vaccins tegen de vogelgriep den aanleggen. Nochtans werd daar naal gezien mee gewacht tot er sprake van een pandemie bij de mens. pas kan het vaccin immers aangepast ten aan de exacte virusstam die de raak heeft veroorzaakt.

darg zocht Stohr destijds op om inzakrigen in de gegevens die zijn plei-ondersteunden. "Ik was erg teleurg-over de gegevens die hij toonde. Het

Overvloed Niet al het belangwekkende nieuws van deze week haalde de krant

Maandag

Alexander De Croo is een beetje door de mand gevallen tijdens de grote quiz van de *La Dernière Heure*. Vraag één had normaal-ter een weggeverij moeten zijn: "Noem drie ministers in de

Waalse of Franse Gemeenschapsgereging. Helaas, verder dan **Rudy Demotte** geraakte De Croo niet. Vraag twee: wat is het grote culturele project in Bergen? Oeps. Nummer drie was alweer een weg-gever: "Waar is **Georges**

Simenon geboren?" Antwoord: "Ik weet het niet." Nummer vier: "Wie is burgemeester van Charleroi?" "Ik weet het niet." De Croo belooft dat hij zich gaat bijscholen: "Ik geef het toe, ik bakte et niets van."

De rijkswacht in het Franse stadje Coulange-sur-l'Autize is gestart met de kloplacht op een **konijnensiermoordenaar**. De moordenaar opereert's nachts en begon aan de luginbere reeks in december. Intussen zijn al bijna 100 konijn-ten gedood. De dader lijkt er

genoegen in te scheppen de konijnen met een scherp mes te onthoofden. Hij deponneert de hoofden dan op het gazon van de eigenaars. In één nacht doodde hij al eens 27 konijnen. De speurders zijn in het bezit van een voetafdruk van de dader.

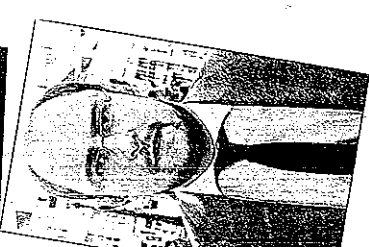
Dinsdag

markt moet aanvragen; weet ik nooit welke straat ik aan de bevoegde diensten moet opgeven." Een wet uit 1977 verbiedt echter het vermoemen van straten of pleinen naar mensen die nog leven. Burgemeester Michiels weet misschien een oplossing: "We kunnen daarentegen ook een gebouw naar Van Rompuy vernoemen. Daar staat in de wet niets over." De link tussen de Begijnendijk en de familie Van Rompuy is niet helemaal duidelijk. Zijn oom Wim en tan te Julia schijnen er te wonen.

genoege in te scheppen de konijnen met een scherp mes te onthoofden. Hij deponneert de hoofden dan op het gazon van de eigenaars. In één nacht doodde hij al eens 27 konijnen. De speurders zijn in het bezit van een voetafdruk van de dader.

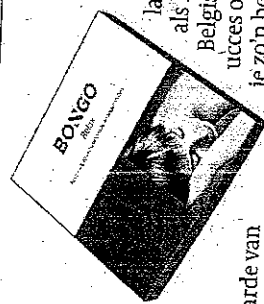
Woensdag

Minister van Economie **Vincent Van Quickenborne** (Open Vld) stond erop om helemaal zelf, en zonder repetitie, op een persconferentie de werking van het nieuwe verkoopsysteem van voetbaltickets te demonstreren. En dat was achteraf bekeken niet zo'n goed idee. "Allez, hoe werkt dat hier", sakkerde de minister voor de camera's. "Dat ga je toch moeten verbeteren, he." En toch werkt het systeem, zo houdt consultant GVA vol. Straks vervangt de identiteitskaart het ticket, ook al klikte Van Quickenborne zich suf en bleef hij maar tickets kopen, zonder zichtbaar resultaat. "Omdat de minister een verkeerd logo aanklikte", aldus een zegsman van GVA. De som voor de vele tickets, die hij maar bleef bestellen, gaat eind deze maand ook van zijn rekening af. Dat deel van het systeem werkt prima.

derdag

is Bongomoe, zo'er *Laatste Nieuws*. Kapaza en is worden ze.

Ik heb hier een weekendje ter waarde van Mag weg voor 40 euro elf tijdgebrek." Of: "Ik heb rwaar een Bongobon akregen voor een wellness-Origineel kost hij 124,90 op de zeven cadeaubons ipelweg niet meer verzil-ogens trendwatcher onings is dit pas het begin tijd om al die uitstapjes te doen."

Vrijdag

van de implosie van wat niet zo lang geleden gold als het grootste Belgische marketingsucces ooit: "Vroeger gaf je zo'n bon aan je vrienden en familie om te zeggen 'je verdient het om te zeggen 'je Nu krijg je ze zelfs van je baas of kredietkaartenmaatschappij. Aangezien iedereen hem tegenwoordig aan iedereen geeft, is er nog weinig origineels aan. En na drie champagneweekends of helikoptervluchten is de lol er af. Mensen hebben gewoon geen tijd om al die uitstapjes te doen."

De gemeenteraad van begijnendijk heeft besloten een straat of (plein) te vernoemen naar **Herman Van Rompuy**. "Over het onderwerp is er bij de politieke partij-meester **Willy Michiels**, zo meldt burgerenkel welke straat. De eerste keuze was de nu nog officieel naamloze Oude Biermarkt-Cafebazijn **Nancy Van Woensel** uit zich in *Het Nieuwsblad* als voorstander van een naamswijziging: "Wanneer ik een goedkeuring voor de kerst-

markt moet aanvragen; weet ik nooit welke straat ik aan de bevoegde diensten moet opgeven." Een wet uit 1977 verbiedt echter het vermoemen van straten of pleinen naar mensen die nog leven. Burgemeester Michiels weet misschien een oplossing: "We kunnen daarentegen ook een gebouw naar Van Rompuy vernoemen. Daar staat in de wet niets over." De link tussen de Begijnendijk en de familie Van Rompuy is niet helemaal duidelijk. Zijn oom Wim en tan te Julia schijnen er te wonen.

